

Голас Радзімы

ВЫДААНЕ БЕЛАРУСКАГА
ТАВАРЫСТВА
ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВЯЗЯХ
З СУАЧЫННІКАМІ
ЗА РУБЯЖОМ
№ 11 (1120)
Сакавік 1970 г.
Год выдання 15-ы
Цана 2 кап.

Мінск РСР
Красноармейская 9
Дислотэка ім. Леніна

ШКОЛА МАЙСТРОЎ СТАЛЬНОГО КЛІНКА

Бурнае развіццё спорту, як і выдатныя дасягненні чалавецтва ў навуцы і тэхніцы, — характэрная прыкмета нашага XX стагоддзя. Лыжнік, што птушкай узлятае ў паветра, непаўторная феэрыя на лёдзе ў час спаборніцтваў па фігурнаму катанню, найвышэйшае напружанне сіл у момант, калі спрынтэр разрывае фінішную стужку, захапляючае відовішча велогонкі па трэку, грацыя гімнастаў і магутныя біцэпсы атлетаў — усё гэта спорт, які дэманструе неабмежаваныя магчымасці чалавечага цела. Развіццё фізічнай культуры і спорту — адзін з паказчыкаў агульнага развіцця краіны і народа.

Аб фізікультуры і спорце ў дарэвалюцыйнай Беларусі не магло быць і гаворкі. Людзі старэйшага пакалення памятаюць, яксе здзіўленне выклікала юнакі і дзяўчаты ў спартыўнай форме, што праходзілі ў першамайскіх калонах па вуліцах беларускіх гарадоў.

Але паступова мацнеў і разгортаўся фізікультурны рух у рэспубліцы. Яшчэ да вайны імёны беларускіх майстроў веласіпедыста Бальшакова, штангіста Ляпідуса, легкаатлета Івановіча сталі вядомы ў Саюзе.

У пасляваенны час беларускі спорт выйшаў не толькі на ўсесаюзную, але і на міжнародную арэну. Тытулы чэмпіёнаў СССР, Еўропы, свету, Алімпійскіх гульняў неаднаразова заваёўвалі прадстаўнікі нашай рэспублікі.

42 віды спорту культывуюцца зараз у Беларусі. Аб адным з іх — фехтаванні мы раскажам нашым чытачам.

1952 год. Алімпійскія гульні ў Хельсінкі. Пятнаццатая па ліку і першыя для Краіны Саветаў. У складзе каманды фехтавальшчыкаў два прадстаўнікі Беларусі — Герман Бокун і Юрый Дэкбах. Дэбют савецкіх мушкецёраў быў няўдалым: яны не прынеслі сваёй камандзе ніводнага ачка. Зарубежныя спецыялісты сцвярджалі, што спатрэбіцца не менш 20—30 год для таго, каб спартсмены з СССР маглі, як роўныя, спаборнічаць з прызнанымі майстрамі фехтавання Францыі, Італіі і Венгрыі, дзе гэты від спорту лічыўся традыцыйным і развіваўся з даўніх часоў.

Вярнуўшыся з Хельсінкі дадому, усе фехтавальшчыкі прынялі рашэнне — перайсці на трэнерскую работу. Справа ў тым, што ў склад зборнай краіны ў 1952 годзе ўваходзілі людзі ў большасці сваёй не юнацкага ўзросту — многія з іх прайшлі вайну. Асабліва высокіх вынікаў, нават пры самай упартай трэніроўцы, ад іх цяжка было чакаць.

Балюча складаць зброю, але мэта, якую яны ставілі перад сабой, была высакароднай і ўдзячнай — стварыць у Савецкай краіне сапраўдную школу фехтавання. У Беларусі гэтую добрую справу ўзначаліў Г. Бокун.

Герман Мацвеевіч нарадзіўся ў Мінску, тут скончыў сярэдняю школу. Потым вайна, Ленінградскі фронт. Дэмабілізаваўшыся ў 1946 годзе, паступіў у Беларускі інстытут фізічнай

культуры. Захапляўся футбалам, хакеем, але сваёй спартыўнай спецыяльнасцю абраў фехтаванне.

Неаднаразовы чэмпіён рэспублікі, ён стаў вядучым трэнерам беларускіх майстроў сталёнага клінка. Яго званне — заслужаны трэнер СССР, колькасць яго вучняў, выканаўшых нарматыў майстроў спорту, — больш 50, імёны выхаванцаў — чэмпіёна свету 1961 года Арнольда Чарнушэвіча, двойчы чэмпіёна свету 1966 і 1967 гадоў Аляксея Ніканчыкава і ўладальніка Кубка еўрапейскіх чэмпіёнаў Юрыя Смалякова — гавораць самі за сябе.

Але гэта ўсё пазней, а тады, у 1952 годзе, была напружаная, цяжкая праца. І вось 1958 год. Сусветны чэмпіянат у Філадэльфіі. Яго вынік сенсацыйны — каманда СССР заняла першае месца. Толькі шэсць год спатрэбілася савецкім фехтавальшчыкам для таго, каб, як роўным, скрыжываць зброю са славымі майстрамі і перамагчы. На гэтых спаборніцтвах мінчанін А. Чарнушэвіч заваў бронзавы медаль — першы медаль савецкіх шпажыстаў.

З таго часу беларускія фехтавальшчыкі — нязменныя ўдзельнікі ўсіх буйных міжнародных сустрэч. У складзе зборнай каманды СССР яны абаранялі гонар краіны на самых прадстаўнічых спаборніцтвах — Алімпійскіх гульнях. Чарнушэвіч і Ніканчыкаў былі ўдзельнікамі дзвюх Алімпіяд: першы — у Мельбурне і Рыме, другі — у Токіо і Мехіка.

Рым — Токіо — Мехіка — такая алімпійская біяграфія беларускай рапірысткі Таццяны Самусенкі. Яна, як і яе сяброўка па камандзе Дзіяна Ніканчыкава, узнялася на вышэйшую ступень п'едэстала гонару на сусветным чэмпіянаце. А студэнтка Мінскага педінстытута Алена Новікава — ўладальніца ўсіх існуючых у фехтаванні ўзнагарод: лепшая юная фехтавальшчыца краіны, пераможца маладзёжнага першынства свету, ўладальніца залатога медалю ў камандным турніры чэмпіянату СССР, Кубка Еўропы і двух алімпійскіх медалёў, пераможца першынства Савецкага Саюза і чэмпіёнка свету.

Дарэчы, трэнерам каманды фехтавальшчыц Беларусі, адной з мацнейшых у краіне, з'яўляецца Ларыса Пятроўна Бокун — жонка Германа Мацвеевіча, адзіная ў рэспубліцы жанчына — заслужаны трэнер СССР.

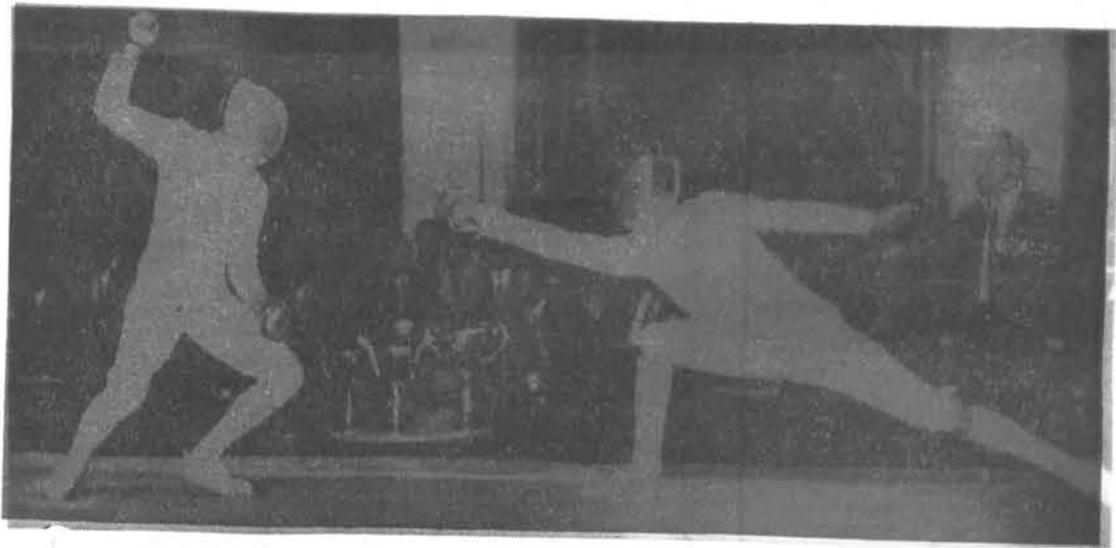
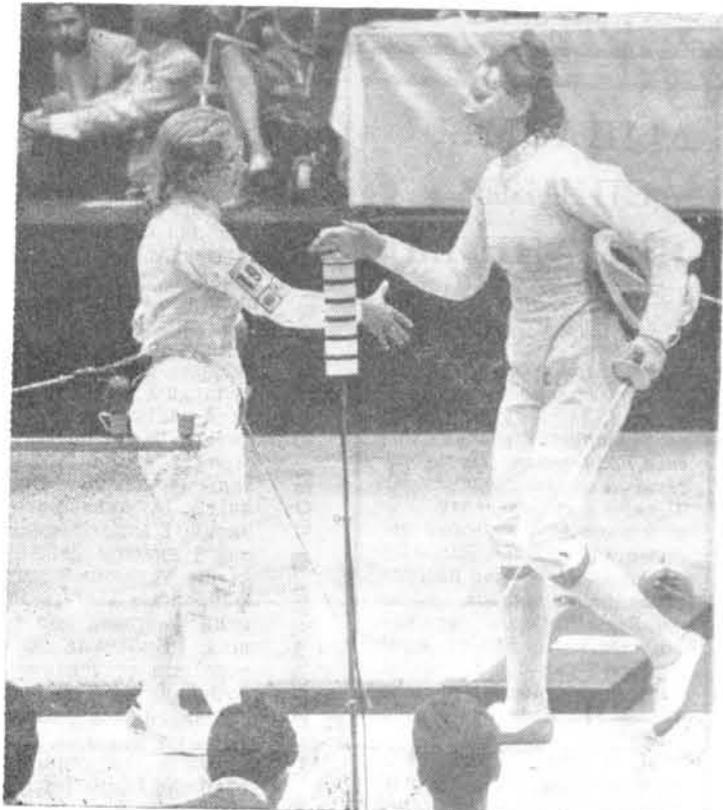
Школа беларускіх фехтавальшчыкаў, шырока вядомая ў краіне, атрымала прызнанне і за рубяжом. Штогадовыя спаборніцтвы на Кубак БССР сярод жанчын прывабліваюць лепшых фехтавальшчыц Еўропы.

«Віртуозамі шпагі» назвалі беларускіх фехтавальшчыкаў у Швецыі, куды яны былі запрошаны на матчавую сустрэчу сёлета ў студзені. Шведы невыпадкова запрасілі менавіта нашу каманду, якая, між іншым, перамагла і нацыянальную зборную, і каманду пяціборцаў. На апошнім першынстве

свету ў Гаване пяць з васьмі залатых медалёў атрымалі фехтавальшчыкі СССР, тры з іх завалялі беларускія мушкецёры.

Аўтарытэт нашай рэспублікі ў гэтым відзе спорту пацвярджаецца і тым, што сталіца БССР абрана месцам, дзе 27 сакавіка пачнецца маладзёжнае першынство свету па фехтаванні.

Школа беларускага фехтавання, ці, як яе неафіцыйна называюць, школа Бокунаў, выхавала шмат першакласных спартсменаў і цэлюю плеяду выдатных трэнераў. Фехтаванне з кожным годам прыцягвае ўсё больш моладзі. У Мінску працуе спецыялізаваная дзіцяча-юнацкая спартыўная школа, дзе займаецца каля 400 дзяцей. Вядома, не кожны з іх стане чэмпіёнам, але ўсе будуць здаровымі, спрытнымі, смелымі. Не толькі ў сталіцы, ва ўсіх абласных гарадах рэспублікі пабудаваны спецыяльныя залы для фехтавання, дзе трэніруюцца аматары гэтага рамантычнага і інтэлектуальнага віда спорту. Юныя д'Артаньяны прыдуць на змену праслаўленым майстрам шпагі, рапіры і шаблі і з гонарам прадоўжаць выдатныя традыцыі беларускага фехтавання.

У

Варшаве, Парыжы, Стакгольме, Турыне, Гаване, Буэнас-Айрэсе, Мехіка, Манрэалі, Токіо і іншых гарадах свету звінелі клінкі беларускіх мушкецёраў. НА ЗДЫМКАХ: А. НОВІКАВА пасля бою з французжанкай ГАПЭ на XIX Алімпійскіх гульнях у Мехіка; на п'едэстале гонару ў Бейруце Ю. СМАЛЯКОУ; савецкая каманда ў Гайдэнгайме [ФРГ], у цэнтры Г. БОКУН; А. НИКАНЧЫКАУ наносіць укол французскаму шпажысту БУРХАРУ.

Праз некалькі кіламетраў канал павінен перасячы лію. Вучоныя яшчэ не вырашылі канчаткова, як пройдзе лія: над ці пад каналам. Хутчэй за ўсё — пад. Яна ўціснецца ў жалезны дзюкер, як нітка ў вушка іголки. Пракласці такую жалезную трубу на адлегласці 3—5 метраў не вельмі складана.

Незадоўга да сустрэчы з дзюкерам лія ўбярэ ў сябе воды Ледвянёўкі, а як толькі выйдзе з яго, сустрэнецца з Рыбчанкай.

Дзве апошнія помпавыя станцыі пададуць ваду ў Свіслач, і далей каналам будзе рэчышча гэтай ракі. Такі двухсоткіламетровы шлях новай воднай артыры.

Вілейска-Мінская сістэма палепшыць водны рэжым Заслаўскага вадасховішча. Калі сама Свіслач папайнее ў 5—7 разоў, то яна абавязкова падзеліцца вадой і з нашым «морам», якое цяпер упарта супраціўляецца наступленню балот. Павялічыцца яго праточнасць, стабілізуецца ўзровень.

Значэнне новай сістэмы цяжка пераацаніць і ў тым сэнсе, што яна будзе стымуляваць мэрапрыемствы па абвадненню і добраўпарадкаванню Камсамольскага возера і рэчышча Свіслачы да ўпадзення ў яе Волмы. Свіслач ачысціцца ад перакатаў, ад глею. А ў Мінску яна апрацецца ў новыя набыражныя.

Вілейска-Мінская сістэма акаружыць сябе зонай зялёных насаджэнняў.

Вось колькі добрага можа быць на рахунку адной толькі сістэмы. Будаўніцтва яе разлічана на 6 год. Давядзецца перамясціць 60 мільёнаў тон грунту, каменю, бетону, падняць 35 мільёнаў тон зямлі, укладзі 300 тысяч кубаметраў бетону і жалезабетону. Трэба будзе знесці 900 двараў на яе шляху. А раз знесці, значыць — недзе паставіць. Усё гэта цяпер ужо робіцца. Новая блакітная магістраль прынясе ў Мінск чыстыя воды Віліі.

Ю. САПАЖКОУ.

ДЛЯ ТЕХ, КТО НЕ ЧИТАЕТ ПО-БЕЛОРУССКИ

вым каналом свяжэць две реки.

Недаўно в Мінске открыт крупный фирменный магазин мебели. Он рассчитан на продажу десяти вагонов мебели каждый день. Гостиные, спальни, кабинетные, кухонные гарнитуры будут сюда поставлять 30 мебельных предприятий республики. Лучшие образцы белорусской мебели не раз с успехом демонстрировались на Выставке достижений народного хозяйства СССР и за рубежом, где получали высокую оценку и отмечались медалями и грамотами. Корреспонденция, помещенная на 3-й стр., рассказывает о перспективах роста производства мебели и улучшения ее качества.

Из пятидесяти лет существования Советской Белоруссии два десятилетия были отняты войной и восстановлением разрушенного хозяйства. Тем не менее тот, кто когда-то эмигрировал и сегодня приезжает в Белоруссию гостем, находит здесь совсем другую страну. Машиностроительная, металлообрабатывающая, химическая, легкая, деревообрабатывающая, пищевая — вот далеко не полное перечисление отраслей промышленности, широко развитых в республике. Почти все белорусские заводы — новые, и на всех чувствуется стремление к дальнейшей механизации и автоматизации производственных процессов, к оснащению вычислительными машинами, к более полному использованию мощностей. Корреспондент чехословацкой газеты «Руде право» в статье «ГАДЗІННІКІ І САМАЗВАЛЫ» [4 стр.] делится своими впечатлениями от посещения Мінского часового завода и автомобильного завода в Жодино.

В 40 километрах от Бреста, на берегу реки Лесной, уже седьмое столетие стоит древняя башня. Строительство ее в конце XIII столетия было вызвано необходимостью укрепления границ русских княжеств и обороны их от набегов татар и других завоевателей. В Ипатьевской летописи это событие датируется 1276 годом. Прошли годы. Исчезли с лица земли бывшие завоеватели, а вместе с ними и древние оборонные сооружения. Но древняя башня — Белая вежа донесла свой неповторимый облик до наших дней и заняла достойное место среди архитектурных памятников Белоруссии. Сейчас здесь размещен филиал Брестского областного краеведческого музея. Недавно принято решение о реставрации памятника, пероборудовании его экспозиции и благоустройстве прилегающей территории. Корреспонденция «РЭСТАУРАЦЫЯ БЕЛАЙ ВЕЖЫ» [8 стр.] рассказывает о тематике новой экспозиции, которая расположится на пяти этажах Белой вежи.

У ЦЭНТРЫ Мінска, непадалёку ад плошчы Якуба Коласа, нядаўна адкрыўся спецыялізаваны магазін са шкла, жалеза і бетону — Дом мэблі. Ён разлічаны на штодзёны продаж дзесяці вагонаў мэблі. Усе разнавіднасці гарнітураў для гасціных, спальняў, кабінетаў, кухняў, сюды будуць пастаўляць 30 мэблевых прадпрыемстваў рэспублікі. Зразумела, што ў Беларусі ёсць добрыя магчымасці для шырокага развіцця мэблевай прамысловасці. У нас выпрацоўваюцца розныя піламатэрыялы, клееная фанера, струганы і душчаны шпон, драўняна-стружкавыя і драўняна-вакністыя пліты.

Сярод лепшых набораў мэблі можна назваць набор «Наталля», які выпускае Гомельскі дрэваапрацоўчы камбінат, «Васілёк» Бабруйскай фабрыкі, наборы Маладзечанскага і Барысаўскага камбінатаў.

Беларуская мэбля неаднаразова дэманстравалася на Выстаўцы дасягненняў народнай гаспадаркі СССР і за мяжой, дзе атрымлівала высокую ацэнку і адзначалася медалямі і грамотамі. Лепшыя наборы нашых прадпрыемстваў зараз дэманструюцца на ВДНГ Беларускай ССР, а таксама былі нядаўна прадстаўлены на міжнародным кірмашы ў заходнегерманскім горадзе Кельне. Будуць яны паказаны на кірмашы ў горадзе Брно (Чэхаславакія) і на выстаўках у іншых краінах.

За апошнія чатыры гады прадпрыемствы рэспублікі асвоілі выпуск 120 новых узораў мэблі. Зараз значна ўзрос попыт на гасціныя, спальныя, кухонныя, кабинетныя гарнітуры, і гэта выклікала павелічэнне іх выпуску. Сёлета такіх гарнітураў будзе выпушчана ў чатыры разы больш, чым у 1965 годзе.

Аднак добрай высакаякаснай мэблі ўсё яшчэ не хапае. Чым жа можна вытлумачыць гэта?

Перш за ўсё тым, што ў Беларусі вядзецца вялікае жыллёвае будаўніцтва. Толькі летась перасяліліся ў новыя дамы, а таксама палепшылі свае жыллёвыя ўмовы ў раней пабудаваных дамах звыш 400 тысяч чалавек. А калі сям'я пасяляецца ў новую квартиру, яна, зразумела, хоча абнавіць і мэблю. Таму атрымліваецца разрыў паміж высокімі тэмпамі жыллёвага будаўніцтва і выпускам мэблі. Каб хутчэй ліквідаваць яго, Міністэрства лясной і дрэваапрацоўчай прамысловасці рэспублікі намяціла рэканструкцыю і расшырэнне Маладзечанскай, Бабруйскай, Мінскай вопытнай, Жлобінскай, Слуцкай, Баранавіцкай, Брэсцкай, Магілёўскай і іншых фабрык і прадпрыемстваў, занятых вытворчасцю мэблі. Выпуск мэблі ў бліжэйшыя гады яны павялічаць у два з паловай разы.

Паляпшаецца якасць і вонкавы выгляд мэблі, таму што ўся апрацоўка яе робіцца нітрацэлюлознымі і высакаякаснымі поліэфірнымі лакамі. Для абліцоўкі кухоннай, школьнай і дзіцячай мэблі ўжываецца пластык, а ў вытворчасці мяккай мэблі — палон. Зараз беларускія канструктары працуюць над стварэннем новых сучасных канструкцый мэблі, якая б гарманічна ўпісвалася ў інтэр'ер жылля.

В. НЯЎЗОРАВА.

СТАЦЬ вёска Леніна на бальшаку. Прыгожая, абноўленая. Абпал шырокіх роўных вуліц светлыя дамы.

Да Кастрычніцкай рэвалюцыі вёска называлася Раманава. Была беднай і заняўдбанай. Вясной 1921 года сяляне арганізавалі камуну — самую першую на Слуцчыне. Узначаліў камуну Пётр Кашанскі. Затым яе ператварылі ў калгас.

Сёння вёска Леніна — цэнтр аднаго з буйных калгасаў у Слуцкім раёне. Ён мае каля 5 000 гектараў зямлі. На палях працуюць 24 трактары, 8 збожжавых камбайнаў, ёсць 20 аўтамашын.

У вёсцы — сярэдняя школа, медпункт, аддзяленне сувязі, ашчадная каса, прамтаварны і прадуктовы магазіны, ветэрынарны ўчастак. Ёсць клуб, бібліятэка, швейная майстэрня. Узводзяцца яшчэ адна школа, камбінат бытавога абслугоўвання. У апошнія гады справілі наваселле Мікалай Каўшырка, Рыгор Гардзей, Кацярына Шышко, Андрэй Фурдзеекі і многія іншыя.

На цэнтральнай плошчы вёскі стаяць два абеліскі. Адзін — памяць аб рускіх казаках генерала Платава, які ў 1812 годзе разбіў два палкі Напалеона. Другі абеліск тым, хто аддаў жыццё ў барацьбе з гітлераўскімі захопнікамі ў гады Вялікай Айчыннай вайны.

Да рэвалюцыі толькі тры чалавекі з вёскі атрымалі вышэйшую адукацыю. З 1918 па 1941 год школу скончылі 306 чалавек, з іх 160 атрымалі вышэйшую адукацыю. За пасляваенны час у школе было 990 выпускнікоў.

Ёсць сярод іх навуковыя работнікі, інжы-

Гомель. Ліцейны цэх заводу «Цэнтраліт».

Фота К. ЯКУБОВІЧА.

неры, урачы, настаўнікі, спецыялісты сельскай гаспадаркі. Уладзімір Лемеш — прафесар, доктар сельскагаспадарчых навук. Працуюць загадчыкам кафедры Віцебскага ветэрынарнага інстытута. Прафесар, доктар філалагічных навук Мікалай Гурскі — загадчык кафедры Мінскага педагагічнага інстытута. Мікалай Торык — віцэ-адмірал, Міхал Коржык — генерал-маёр інжынерна-тэхнічных войскаў, кандыдат тэхнічных навук, дацэнт. Настаўніку Рыгору Шакуну прысвоена званне «заслужаны настаўнік БССР». Міхал Лукашэвіч працуе на малочна-наварнай ферме роднага калгаса імя Карла Маркса, узнагароджан Ганаровай граматай Вярхоўнага Савета БССР.

М. СЯЎРУК.

У ЦЭХАХ, інтэрнатах, Палацы культуры Мінскага камвольнага камбіната часта можна сустрэць юнакоў і дзяўчат герайчнага В'етнама. Многія з іх не так даўно вялі агонь па амерыканскіх агрэсарах, дапамагалі сваім бацькам і братам змагацца з ворагам. Цяпер яны студэнты вышэйшых і сярэдніх навучальных устаноў беларускай сталцы.

А пачалося ўсё больш чатырох год таму назад. У адзін з асенніх дзён на камвольны камбінат прыйшла на экскурсію група в'етнамскіх студэнтаў, якія навучаліся ў Беларускай дзяржаўнай універсітэце імя Леніна. Яны пазнаёміліся з вытворчасцю, сустрэліся з маладымі рабочымі. Многа было пытанняў як у гаспадароў, так і ў гасцей. Размова зацягнулася на некалькі гадзін. Потым нехта з камсамольцаў прапанаваў праводзіць такія сустрэчы часцей.

З таго часу і пачалася дружба мінскіх камвольшчыкаў з моладдзю герайчнага В'етнама. Многім в'етнамскім студэнтам запомнілася сустрэча з буйнымі вязнямі канцлагера Асвенцім В. Крайко, П. Ярмольевым і М. Монакам, з ветэранамі інтэрнацыянальных брыгад, што змагаліся ў Іспаніі. А ў памяці беларускіх рабочых засталіся расказы Нгуен Чонг Біня, До Ван Мао і Хо Нгюк Чонга аб герайчнай барацьбе в'етнамскага народа супраць амерыканскіх агрэсараў.

На камбінате традыцыйнымі сталі мітынгі салідарнасці, у якіх прымаюць удзел сотні камвольшчыкаў і іх замежныя сябры.

Моцная дружба звязвае моладзь трактарнага заводу са студэнтамі Кубы, падшыпнікавага заводу — з пасланцамі афрыканскіх краін, гадзіннікавага заводу — з балгарамі.

Замежныя студэнты наведаюць прамысловыя прадпрыемствы, інтэрнаты рабочых, знаёмяцца з вытворчасцю, дзейнасцю грамадскіх арганізацый. Яны маюць магчымасць сваімі вачамі ўбачыць умовы, у якіх працуюць савецкія рабочыя і служачыя, як яны вучацца і адпачываюць.

А. ЮЗЭФОВІЧ.

ГАДЗІННІКІ І САМАЗВАЛЫ

Карэспандэнт чэхаславацкай газеты «Рудэ права» нядаўна наведаў Мінск. Змяшчаем адзін з яго артыкулаў у скарачаным выглядзе.

Беларуская прамысловасць, на маю думку, поўнаасцю заслугоўвае таго, каб пра яе пісалі. Мы ведаем, што пасля вызвалення ў 1944 годзе яна была слабейшай, чым у 1912 годзе, і ведаем чаму. Застаецца толькі некалькі ахарактарызаваць гэты стан у канцы мінулага і пачатку нашага стагоддзя. Літаратура прапапоўвае нам назіранні вопытных падарожнікаў, якія тагачасную Беларусь называюць «забытым богам краем» альбо ўказваюць на тое, што вытворчасць збожжа на душу насельніцтва складала тады толькі палавіну нормы, людзі вымушаны былі галадаць. Пра характар краіны сведчылі і назвы вёсак: Бяслічычы, Махаеды, Караеды і г. д.

За пяцьдзесят гадоў Савецкай Беларусі народная гаспадарка пачынала будавацца дзючы, і з гэтых пяці дзесяцігоддзяў два былі адабраны вайной і аднаўленнем эканомікі пасля вайны. І тут беларусы ніколі не забываюць нагадаць выдатную дапамогу іншых народаў Савецкага Саюза пасля Айчыннай вайны — машынамі, будаўнічымі матэрыяламі, спецыялістамі. Перыяд аднаўлення таму значна скараціўся — даваенны ўзровень быў дасягнуты ўжо ў 1950 годзе.

Але ж і так страчана было дзесяць гадоў! Тым не менш за гэтыя пяцьдзесят гадоў зроблена дастаткова. Тыя, што некалі эмігрыравалі і сёння прыязджаюць на Беларусь замежнымі гасцямі, раптам знаходзяць тут, гаворачы іх словамі, зусім іншую краіну. І не дзіва. Калі сёння за тыдзень вырабляецца столькі, колькі за цэлы год напярэдадні першай сусветнай вайны, то гэта ўжо сапраўды нешта зусім іншае.

Галоўнае слова мае машынабудаўнічая, металаапрацоўчая і хімічная прамысловасць, але да важных галін належаць і лёгкая, і харчовая. Ёсць многа новых, складаных і тонкіх вырабаў, якімі Беларусь можа заслужана ганарыцца. Назваць усё я не адважуся, каб не было каму крыўды, але сюды адносяцца, напрыклад, электроніка, лічылныя машыны, штучныя матэрыялы, сінтэтыка. А таксама гадзіннікі і самазвалы.

ПРА ЖАНОЧЫ РОД

З якога боку ні вазьмі, на Мінскім гадзінніковым заводзе жанчыны бяруць верх усюды.

Большасць рабочых — 75 працэнтаў з 6,5 тысячы — жанчыны. Большасць прадукцыі — 85 працэнтаў з 2,3 мільёна гадзіннікаў у год — прызначана для жаночых запясцяў.

На першы погляд, гэта хутчэй нагадвае гульнію, чым вытворчасць. Некаторыя з соцення дэталей такія малюсенькія, што іх не ўхопяць нават далікатныя пальцы маладзенькіх дзяўчат. Кожная з іх павінна ў вызначаны час выканаць сваю аперацыю і ўсе разам — зманціраваць надзейны і дакладны механізм дыяметрам 13 або 18 міліметраў — сёння стандартныя памеры жаночых гадзіннікаў у свеце. У залах са стабільным асвятленнем, стабільнай вільготнасцю і тэмпературай мы бачым дзяўчат у белых халатах, з белымі павязкамі на галовах і чорнай лупай на лбе, са спецыяльнымі пінцэтамі. Наглядаем за спрытнымі, натрэніраванымі рухамі. Пры канвееры маюцца розныя вымяральныя і кантрольныя прыборы, некаторыя з якіх павялічваюць аж у сорок разоў. І ўсюды навокал — вяцелае ціканне.

Гэтая «гульнія», аднак, дае заводу штогадовы даход у 4 мільёны рублёў. Адна пята прадукцыі штогод ідзе на экспарт: найбольш у сацыялістычных краінах, але і на Захад таксама, як пра тое сведчыць нядаўняе пагадненне аб пастаўцы 50 000 гадзіннікаў у Канаду. Цяпер намячаецца выраб гадзіннікаў з аўтаматычным заводам і мужчынскіх гадзіннікаў на батарэях, якія, праўда, будуць крыху таўсцейшыя, але затое болей дакладныя. Галоўнаму канструктару завода Антаніне Агалавай ёсць аб чым падумаць.

І хаця эканоміка таксама жаночага роду, я ўсё ж адчуваю пэўныя дакоры сумлення, што з-за яе крыху адхіліўся ад тэмы гэтага раздзела. Ма трэба дадаць, што перавага маладых жанчын з'яўляецца не толькі аздобай завода, але і крыніцай многіх праблем. Найважнейшая з іх — адносна высокая цяжучасць кадраў, выкліканая «гушчынёй» вяселляў і водпускаў па цяжарнасці (на заводзе нараджаецца ў сярэднім адно дзіця штодзённа). Гэтая праблема кампенсуецца штогадовым прыёмам 800 вучняў і імкненнем да таго, каб работа жанчын стала больш прыемнай: арганізацыяй служ-

бы заказаў на набыццё адзення і абутку, продажам паўфабрыкатаў, забеспячэннем пучкоўкамі ў санаторыі для маці з дзецьмі і г. д. Пэўнай кампенсцыяй можна лічыць і тое, што тут у параўнанні з іншымі заводамі наогул не ведаюць — прынамсі, пакуль што — праблемы адыходу на пенсію.

ДЛЯ САПРАЎДНЫХ МУЖЧЫН

З трохі іншымі пачуццямі мы аглядалі на заводскім двары ў Жодзіна пад Мінскам самозвал, які можа ўзяць 75—80 тон грузу. Кола ў 2,5 метра важыць тону, а пракалоць яго — штука нялёгкая, бо таўшчыня пакрышкі — 20 сантыметраў. Шафёр у кабіне сядзіць так высока, што нагадвае мне індыйскага магараджу на слане. Самозвал можа развіць хуткасць да 65 кіламетраў у гадзіну і на 100 кіламетраў выдаткоўвае 200 літраў дызельнага паліва. Гэта ўжо вам не цацка, а нешта для стопрацэнтнага мужчыны.

Такія машыны, вядома, — самая сенсацыйная частка вытворчасці, бо, апрача такіх волатуў, тут вырабляюць і дваццацісямітонкі.

Самозвалы выдатна пасуюць да адкрытых шахт, да будаўніцтва плацін і электрастанцый і да ўсяго, што звязана з вялікім аб'ёмам земляных работ. Іх вырабляюць у дваццаці розных варыянтах, у залежнасці ад таго, для якой зоны і якой мэты яны прызначаюцца. Асабліва патрабаванні для зімовай аснасткі: марозаўстойлівы метал, трывалая электраізаляцыя, надзейная заводка, бо гэтую машыну, відаць, ніхто не згадзіўся б заводзіць рукамі, і, галоўнае, цяпло для шафёра. Сённяшні волат грузавыдальнасцю восемдзесят тон не з'яўляецца для завода канчатковым лімітам. Ужо рыхтуюць 120-тонку, якая павінна быць гатова да 100-годдзя з дня нараджэння Ул. І. Леніна, і працуюць над канструкцыямі яшчэ большых асілкаў...

Машыны са знакам «БелАЗ» ужо атрымалі на міжнародных выстаўках чатыры залатыя медалі, а на радзіме — дзяржаўны знак якасці. З гэтымі «рэкамендацыйнымі пісьмамі» штогод каля сарака працэнтаў прадукцыі вывозіцца ў 30 краін усёга свету, уключаючы такія развітыя краіны, як Англія, Заходняя Германія, Канада і інш.

Амаль усе беларускія заводы — сучасныя, бо новыя, і на ўсіх бачыш імкненне да далейшай механізацыі і аўтаматызацыі вытворчых працэсаў, да аснашчэння лічылнымі машынамі, да больш поўнага выкарыстання магутнасцей.

Беларусь пасля пяцідзесяці гадоў сацыялістычнага развіцця сапраўды з'яўляецца зусім іншай краінай.

А. МІХАЛЕК.

ВАЖНАЯ РОЛЯ ЛІТАРАТУРЫ

Сцежкі-дарожкі беларускай літаратуры ў Балгарыі ў большай ці меншай ступені ўжо вызначаны. Беларуская літаратура, як ніколі раней, прадстаўлена ў нас амаль усімі жанрамі — выдатнымі ўзорамі паэзіі, мастацкай прозы і драматургіі. Калі ж зазірнуць у гісторыю, дык балгара-беларускія літаратурныя сувязі пачаліся яшчэ ў канцы мінулага стагоддзя. Аднак сапраўдны пачатак гэтых сувязей датуецца, бяспрэчна, 60-мі гадамі нашага стагоддзя. У гэты час у Балгарыі ўпершыню выйшлі многія беларускія паэты, якія разгарнулі перад чытачамі хваляючыя старонкі гісторыі ідэй і пачуццяў сучаснага грамадзяніна Савецкай Беларусі.

Гэтыя кнігі прынеслі нам незвычайнае багацце ўпершыню адкрытых мастацкіх каштоўнасцей, далёкіх ад штучнага эксперыментатарства. У выдавецтве «Народна культура» адзін за адным выйшлі і выходзяць зборнікі беларускіх класікаў і сучасных паэтаў. Так, у нас выдадзены зборнікі вершаў Я. Коласа, Я. Купалы, П. Броўкі, М. Танка, А. Куляшова, П. Панчанкі, А. Вялюгіна, Н. Гілевіча. Цяпер рыхтуюцца ці, прынамсі, уключаны ў выдавецкія планы асобнымі выданнямі творы М. Багдановіча, К. Крапівы і іншых пісьменнікаў. За апошнія гады беларуская паэзія пранікла на старонкі многіх балгарскіх літаратурных газет і часопісаў. Якраз цяпер мы рыхтуем зборнік, у якім хацелася б як мага пэўней даць партрэт пакалення беларускіх паэтаў, што нарадзіліся ў 30-х гадах і яскрава выявілі сябе творца ў 60-я гады.

Да шэсця беларускай паэзіі ў Балгарыі адразу далучыліся з асобнымі творами некаторыя празаікі — Якуб Колас, Янка Брыль, Іван Шамякін. Увогуле ж мастацкая прадстаўніцтва, заканамерна ідзе ўслед за паэзіяй. Таму хоць знешне і з некаторым спазненнем, а па сутнасці даволі своечасова, яна ўсё ж знайшла сваю дарогу да балгарскіх чытачоў.

Выйшаў у нас і зборнік «Беларускія апавяданні», які падагульніў дзесяцікі публікацый у перыядычным друку і даў даволі шырокае ўяўленне аб лепшых майстрах слова ў гэтым жанры.

Беларуская літаратура ў нашых узаемаадносінах заўсёды выконвала і працягвае выконваць важную ролю — яна ніколі не была аб'якавай да патрэб братніх народаў і шмат зрабіла для тых, хто хоча пазнаць беларускі край і сучаснага чалавека рэспублікі, стварыла сапраўдную зацікаўленасць, якая адпавядае нашай даўняй дружбе і братняму ўзаемаразуменню.

Георгій ВІЛЧАУ,
балгарскі пісьменнік.

Падзяка фінскага міністра

Міністр сацыяльных спраў і аховы здароўя Фінляндыі Ганна-Лііса Ціекса, робячы сёлета паездку па Савецкім Саюзе, наведвала Мінск. Разам з ёй былі генеральны дырэктар міністэрства Алі Лахцінен, загадчык аддзела міністэрства Олаф Ойяла.

У нашым горадзе госці агледзелі Беларускую навукова-даследчую лабараторыю экспертызы працаздольнасці і арганізацыі працы інвалідаў, цэнтр дзіцячай хірургіі ў 1-й клінічнай бальніцы, Дом-музей І з'езду РСДРП.

Наведанне беларускай сталіцы пакінула прыкметны след у памяці членаў дэлегацыі. Аб гэтым напісала Ганна-Лііса Ціекса ў сваім пісьме М. Аўхімовічу.

«Вярнуўшыся на радзіму з паездкі ў Савецкі Саюз, жадаю выказаць Вам, пан міністр, ад сябе асабіста і ад імя асоб, якія мяне суправаджалі, шчырую

падзяку за цёплы прыём, аказаны нам у час наведання Мінска, — гаворыцца ў пісьме. — Нам было вельмі прыемна пазнаёміцца са сталіцай Беларусі, з работай у галіне аховы здароўя і сацыяльнага забеспячэння, якая праводзіцца ў горадзе. Атрыманае намі ўяўленне аб забеспячэнні інвалідаў у бальніцах — самае пазітыўнае. Я ўпэўнена, што візіт у Беларусь даў мне і маім супрацоўнікам шмат новых стымуляў для нашай работы.

Прашу Вас, пан міністр, перадаць маю падзяку і ўсім тым, хто розным чынам удзельнічаў у арганізацыі праграмы майго знаходжання і садзейнічаў таму, што я і мае спадарожнікі атрымалі выключна прыемныя ўражанні аб Мінску.

Шчырае Вам дзякуй за аказаную нам шчодрую гасцінасць.

З павагай
Г.-Л. ЦІЕКСА».

Усюды дома

Міхай ВАЦЫ

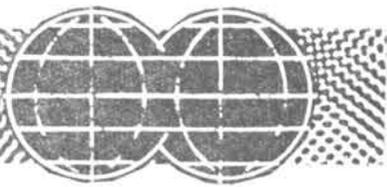
Вандроўны вецер мне лепш
вядомы
З усіх вятроў.
Я адчуваю сябе як дома
У сваіх сяброў.
Куды ні зойдзеш —
прымушаюць,
Каб побач сеў,
А засумуеш — суцяшаюць
Ад сэрца ўсе.
Цяплом душы, святлом
усмешкі —
Чаго ж ты, брат!..
І зноў вядуць шляхі і сцежкі і
За далягляд.
Мінаю будкі і семафоры
Бог знае дзе.
Лячу ў паштовым, імчуся
ў скорым
У вір падзей.
Шлагбаумы мне рукою
махаюць,

Гудуць пуці,
І правадніцы дапамагаюць
Уніз сысці.
А вось і Мінск. І раптам нешта
У сэрцы ёк!
— Дык гэта ж сябра з
Будалешта —
Здароў, браток!
Не абмінуў нас, малайчына.
З прыездам, брат! —
І беларускія мужчыны
Цябе — ў абхват.
І ў дом вядуць, на покуць
садзяць:
— Ну, будзь здароў!
Былое збыта. Будзем ладзіць.
Ты — між сяброў.
І слухаеш душой заўзята
У начной цішы,
Як вечавым гудзе набатам
Іх звон душы.

Пераклад з венгерскай
мовы Я. СЕМАЖОНА.

Група сяброў «Русского голоса» на Мінскім гадзінніковым заводзе.

ПЛЁН ДРУЖБЫ

Артыкул у польскім часопісе «Пшыязнь» мае красамоўную назву: «З карысцю для абодвух бакоў». Яго аўтар Гіпаліт Лісоўскі расказвае пра шматгадовую дружбу гродзенскіх і беластоцкіх тэкстыльшчыкаў. Ініцыятыва творчага пабрацімства працоўных дзвюх прыгранічных абласцей належыць гуртку Таварыства польска-савецкай дружбы, які існуе на Беластоцкай тэкстыльнай фабрыцы імя Сяржана з 1945 года. «Паміж Гродна і Беластокам, — піша Г. Лісоўскі, — шырока разгарнулася слаборніцтва ў працы. Спалоніваюць паміж сабой асобныя ткачы і прадзільшчыцы, у высакародную барацьбу за званне найлепшых уключыліся ткацкія брыгады». І рабочая дружба прыносіць плён. «Многія тэхнічныя рашэнні ўдасканалены гродзенскага калектыва, — зазначаецца далей у артыкуле, — будуць прыняты пад увагу пры мадэрнізацыі фабрыкі імя Сяржана». Наладжана супрацоўніцтва двух прадпрыем-

стваў у галіне культурнага абмену. У Гродна прыязджаў эстрадны калектыў Беластоцкага дома культуры тэкстыльшчыкаў, а выступленні гродзенскіх удзельнікаў самадзейнасці мелі вялікі поспех у Беластоку.

Юбілейны лясны год моцна згуртаваў палякаў і беларусаў у адзіным жаданні дастойна адзначыць вялікае стагоддзе. На Беларусі, у музеі, школы, на прадпрыемствы, ідуць пісьмы з цёплымі словамі пра нашага правадыра, творчага спадчына якога нам аднолькава блізкая і дарагая, пасылкі з матэрыяламі пра знаходжанне Ільіча ў Польшчы. Віктар Сляповіч, дырэктар Ленінскага музея пры 87-й школе Мінска, на старонках «Пшыязні» з падзякай піша: «Нам прыслалі лісты вельмі многія чытачы «Пшыязні», нашы маладыя польскія сябры з розных гарадоў: з Беластока і Устромя, з Кракава і Варшавы. Нам прыемна, што ў польскіх школах моладзь мае такія багатыя веды пра правадыра Кастрычніцкай рэвалюцыі, што падрыхтоўка да ўрачыстага святкавання стагоддзя з дня яго нараджэння вядзецца ў Польшчы так старанна».

Традыцыйная дружба беларускай і польскай культур з кожным годам, з кожным месяцам узбагачаецца новымі і новымі доказами. На старонках штодзёнага «Жыццэ літэрацке» нядаўна былі апублікаваны вершы беларускіх паэтаў Максіма Танка, Пімена Панчанкі, Рыгора Барадуліна, Дануты Бічэль-Загнетавай, Веры Вярбы ў перакладах на польскую мову, а ў часопісе «Польшча» — артыкул пра беларуска-польскія літаратурныя сувязі апошняга часу.

Вялікую цікавасць выклікала ў мінчан выстаўка польскай кнігі ў мінулым годзе. Успамінаючы поспех выстаўкі, поль-

скі пісьменнік Ежы Вітлін пісаў у часопісе «Доокола свята»: «Усіх прыяцеляў польскай літаратуры сустракаю на адкрыцці выстаўкі. Іх вельмі многа. Разам з іншымі калегамі-выдаўцамі мы проста не паспяваем адказаць на ўсе задзеныя нам пытанні. Азнаёмленаць з тым, што нядаўна выдана, што піша цяпер той ці іншы пісьменнік, вельмі цікава. Уладзіслаў Махэк падпісвае не меней экзэмпляраў, чым у часе кніжнага кірмашу ў Польшчы. У друку, радыё, тэлебачанні — артыкулы, справядзачы пра нашу выстаўку, пра культурнае жыццё ў Польшчы, фрагменты польскай прозы і вершы. На працягу некалькіх дзён польскія кніжкі робяцца галоўнай культурнай падзеяй у Мінску.»

Асабліваю ўвагу нашых кнігалюбаў прыцягваюць натуральна, тыя выданні, у якіх гутарка ідзе пра Беларусь. Да такіх кніг адносіцца выданне нядаўна ў Польшчы зборнік рэпартажаў Мельхіора Ваньковіча «Ад Стоўбцаў да Каіра». Газета «Жыцце Варшавы», адзначаючы поспех кнігі ў чытачоў, піша, што зборнік з'яўляецца «прыкладам рэпартажнай літаратуры найвышэйшага класа».

Высокую ацэнку атрымаў у польскім друку зборнік успамінаў беларускіх і польскіх партызан «У адзіным строі», выданы адначасова ў Польшчы і на Беларусі. «Дружба і братэрства па зброі, — піша часопіс «Пшыязнь», — знаходзіць сваё адлюстраванне ў кожным успаміне, у многіх фактах і прыкладах баявой дзейнасці партызан і падпольшчыкаў гэтак жа, як і ў патрыятычных учынках насельніцтва.

Змест зборніка поўнаасцю пацвярджае тую набаверную ісціну, што вернасць ідэі дружбы нашых народаў, ідэі пралетарскага інтэрнацыяналізму, была важным фактарам поспехаў партызан у іх цяжкай барацьбе з ворагам».

А. МАЖЭЙКА.

ГОРАД, У ЯКІМ МЫ ВУЧЫМСЯ

Горад Мінск — сталіца Беларусі. Ён заснаваны ў 1067 годзе. Гэта вельмі прыгожы і сучасны горад.

У гады Вялікай Айчыннай вайны Мінск быў разбураны, ад яго засталіся толькі руіны. Савецкія людзі поўнаасцю аднавілі горад, любоўна адбудавалі, зрабілі яго яшчэ больш прыгожым.

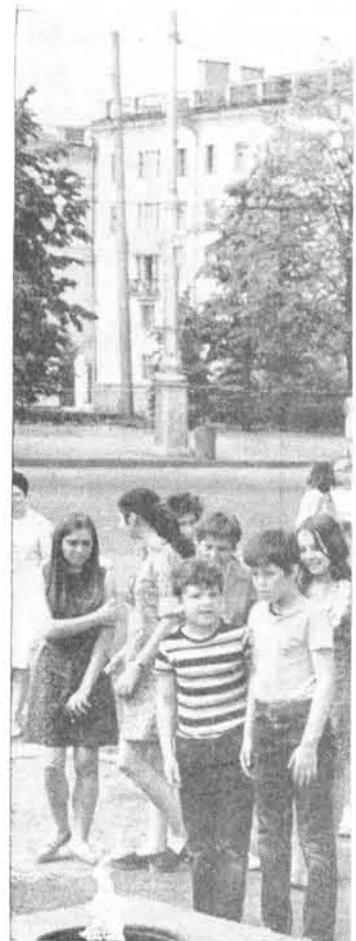
Мінск з'яўляецца буйным прамысловым і культурным цэнтрам Савецкага Саюза. Тут знаходзіцца больш 200 прамысловых прадпрыемстваў. Трак-

тары і аўтамабілі, зробленыя ў Мінску, працуюць у многіх краінах свету.

Горад расце. Будуюцца новыя мікрараёны, узвышаюцца сучасныя дамы. Мне вельмі спадабаўся мікрараён на Волгаградскай вуліцы.

Я глыбока веру, што ў недалёкім будучым Мінск стане адным з самых прыгожых гарадоў не толькі ў Савецкім Саюзе, але і ва ўсім свеце.

Джон Сіна ТАМБА.
Сьера-Леоне.

Дзеці нашых землякоў з Францыі ля Вечнага агню на плошчы Перамогі (Мінск).

Гавораць госці Музея гісторыі Вялікай Айчыннай вайны

У Музеі гісторыі Вялікай Айчыннай вайны мы сустрэліся з былымі партызанамі-беларусамі, якія ў гады вайны паказалі ўсяму свету прыклад стойкасці, мужнасці і бязмежнага гераізму. Мы запэўніваем народ Беларусі, што, не спыняючыся ні перад якімі ахвярамі і нягодамі, выканаем сваю баявую задачу — разаб'ём амерыканскіх акупантаў, так, як беларускія таварышы разбілі гітлераўскіх фашыстаў.

ДАНГ КУАНГ МІНЬ,
кіраўнік пастаяннага прадстаўніцтва Фронту нацыянальнага вызвалення Паўднёвага В'етнама.

Вялікае дзякуй за гэты жывы прыклад гераізму, праяўленага народам Беларусі ў гады Вялікай Айчыннай вайны. Народы свету ў вялікім даўгу перад гераічнымі партызанамі, а таксама перад непераможнай Чырвонай Арміяй. Я ганаруся тым, што магу перадаць рабочым і сялянам Канады ўсё тое, што ўбачыў і пачуў сёння.

ЦІМ БАК,
старшыня КП Канады.

Слаўная і гераічная барацьба народа Беларусі ў гады вайны супраць фашызму заклікае нас да ўзмацнення барацьбы за мір, супраць пагрозы тэрмаядзернай вайны, якой імперыялісты пагражаюць народам свету. Гэтак са дзейнічаюць прынцыпы сусветнай знешняй палітыкі Савецкага Саюза і ўсіх краін сацыялістычнага лагера.

Л. Л. ШАРКІ,
генеральны сакратар Кампартыі Аўстраліі.

Сардэчнае дзякуй слаўнаму савецкаму народу за мужнасць і гераізм, праяўленыя ў Вялікай Айчыннай вайне, якая завяршылася поўным разгромам гітлераўскай Германіі.

Музей паказвае, як сыны Беларусі на франтах і ў партызанскіх атрадах гераічна змагаліся за вызваленне Савецкай краіны і народаў Еўропы ад фашызму.

Мы, нямецкія сацыялісты, будзем рабіць усё, што ад нас залежыць, каб з нямецкай зямлі ніколі больш не распаўсюджвалася пагроза народам свету.

Вальтэр УЛЬБРЫХТ,
першы сакратар САПГ.
Лота УЛЬБРЫХТ.

WOMEN IN THE MODERN WORLD

By Boris LEVIN,
M. Sc. (Economics),
Kostroma Institute of
Sociological Research

II. LEISURE

In contemporary society leisure is particularly treasured. Since the living standards of Soviet families are continually improving, the need of free time is becoming rather insistent, and ever more prized. This phenomenon has an objective character. Leisure is necessary for rest and entertainment, for displaying one's talents, improving one's educational standards and engaging in social activity.

In conducting the sociological survey at Kostroma, we decided to find out what amount of time working women could allot for their leisure. The truth is perceived by comparison. In the early twenties, according to Academician S. Strumilin, women had only 30 leisure minutes a day. At the present time, they have two hours on workdays, and five hours on their days off (four and nearly nine hours respectively for men). Leisure itself has grown more interesting and varied.

Most of the leisure spells of working women are spent on watching TV programmes. Almost all of the women (96.2 per cent) watch TV, 76.9 per cent of them regularly, and 19.3 per cent occasionally. TV programmes consume more time than reading. There is every ground for believing that the TV share in the sparetime budget will continue to increase. Sometimes this increase in watching TV is commented upon in tones of reproach as being a mere passive perception of spiritual values. This point of view is controversial. Of course, TV programmes should not consume the entire period of leisure. If this condition is observed, no objections can be voiced with regard to those who are fond of watching TV, especially in medium and smaller towns. A fine TV programme is not merely a kind of entertainment, but also a means of spiritual enrichment. In the variety of cultural entertainments, women obviously give preference to films. Ninety-five per cent of the answers mentioned going to the cinema from two to ten times a month.

All the families covered by the poll are subscribers to newspapers and magazines. Some possess small private libraries. Nearly three-quarters of the polled read the daily papers; 15 per cent read newspapers several times a week, and the rest—occasionally. Over 90 per cent of the women read fiction: one-third did so regularly, and the others from time to time. As for literary tastes, they differ: most of the women liked novels and stories by modern Soviet writers. Then followed adventure stories and science fiction, Russian and foreign classics, novels and stories by modern foreign authors, and poetry.

For the beginning of the series see issues No. 9, 10.

(To be continued)

Пасля снегападу.

Фота А. ГЛІНСКАГА.

ПЯСНЯР МУЖЫЦКАЙ ДОЛІ

Беларусь адзначае 130-годдзе з дня нараджэння свайго слаўнага сына Францішка Багушэвіча, знакавай фігуры беларускай грамадзянскай паэзіі. Як калісьці Скарына сваёй дзейнасцю вызначыў шляхі развіцця старажытнай беларускай літаратуры, так і Багушэвіч пракладваў магістральны шлях нашай літаратуры. Мовай паэзіі ён працягнуў абвясціць ідэі «Мужыцкай праўды». Кастуся Каліноўскага. Творчасць Францішка Багушэвіча стала фундаментам, на якім пабудавана сучасная беларуская літаратура. Жыццё, творчасць, грамадская дзейнасць пісьменніка заўсёды цікавілі і хвалявалі беларускіх літаратуразнаўцаў і даследчыкаў. Усеіх чытачоў. У апошнія гады ў савецкіх архівах знойдзены пісьмы і дакументы, дзякуючы якім удалося прачытаць яшчэ некалькі старонак біяграфіі пісьменніка, народнага адваката, проста добрага чалавека Францішка Багушэвіча.

Так, напрыклад, на падставе матэрыялаў Цэнтральнага гістарычнага архіва Літоўскай ССР высветлілася, што Ф. Багушэвіч нарадзіўся ў 1840 годзе не ў Кушлянах Ашмянскага павета, як гэта лічылася раней, а ў фальварку Свіраны Віленскага павета. Праз некалькі год пасля нараджэння Францішка сям'я перабралася ў Кушляны, невялікі фальварак, набыты бацькам у суседнім паўце. Сям'я валодала некалькімі сялянскімі дварамі, невялікай колькасцю лесу, але раві дзеці, якіх трэба было вучыць, і тых лічаных дзесяцін зямлі, што належалі Багушэвічам, не хапала, каб звесці канцы з канцамі.

Ужо ў дзяцінстве бачыў Францішак Багушэвіч прыгнёт, пад якім знаходзіліся прыгонныя сяляне, здзекі панюў, цівунюў, аканомюў над бедным чалавекам, адчуў гора і бяспраўе свайго народа.

Вучыўся Багушэвіч у Віленскай гімназіі. Знойдзены дакументы, у якіх гаворыцца, што Ф. Багушэвіч «па беднасці вывалены ад платы за вучобу».

Праграма навучання ў гімназіі была накіравана на тое, каб знішчыць у выхаванцаў жывую думку, зрабіць іх вернымі і паслухмянымі служкамі самаўладдзя. Сярод настаўнікаў было нямала самадурюў, здольных накалечыць і не такую тонкую рэч, як дзіцячая душа. Затое сярод тых, з кім сябраваў Багушэвіч, было нямала вядомых паэзіі дзеячоў рэвалюцыйнага руху 60-х гадоў у Беларусі і Літве.

У 1861 годзе Францішак Багушэвіч скончыў Віленскую гімназію і ў тым жа годзе паступіў у Пецярбургскі ўніверсітэт. Але вучыцца там яму не давалася, будучы паэт прыняў актыўны ўдзел у студэнцкіх хваляваннях.

Калі ў студзені 1863 года ў Польшчы ўспыхнула паўстанне і Кастусь Каліноўскі заклікаў беларусаў і літоўцаў падтрымаць яго, Ф. Багушэвіч быў у радах тых, хто без ваганняў узяўся за зброю. Паранены ў нагу ў адным з баёў у Агустоўскіх лясах, ён знайшоў

прытулак у доме беларускага селяніна. Пасля падаўлення паўстання Ф. Багушэвіч не змог жыць у Вільні і ў 1865 годзе апынуўся ў Нежыне на Украіне. Дваццаць год сумваў паэт на сваёй Беларусі, дваццаць год чакаў спаткання з роднай зямлёй.

Мабыць, гэтымі асабліва цяжкімі для паэта гадамі навеяны патрыятычны верш «Мая хата»:

Кепска ж мая хатка,
падваліна зніла,
І дымна, і зімна, а мне яна
міла.
Не буду мянціца, хоць бы і
на замкі,—
Калок свой мілейшы, як
чужыя клямкі.
На страсе мох вырас, на імху
бярозка,—
Мільшая мне хатка, як чужая
вёска.
Я не кіну хаты, хоць вы мяне
рэжце,
Не пайду да вас я, хіба
у арэшце.
А хоць сілай нават адарвалі б
з дому,
Калісьці вярнуўся б, як
мядзведзь да лому.
Заваліцца й хата, зарастуць
пакосы,
Усё б я вярнуўся, хоць голы,
хоць босы!

Схавацца ад паліцыі і перабрацца ў Нежыю Ф. Багушэвічу ўдалося дзякуючы падтрымцы і дапамозе вядомага польскага вучонага, выдатнага мовазнаўцы Яна Карловіча. Зусім нядаўна ў Дзяржаўным гістарычным архіве Літоўскай ССР, у фондзе Карловіча, беларускімі вучонымі была знойдзена перапіска, якая расказвае аб шматгадовай і шчырай дружбе беларускага паэта і польскага вучонага. 62 дакументы, напісаныя на польскай і беларускай мовах, значна пашыраюць наш уяўленне аб творчасці Багушэвіча, яго поглядах, побыце, нарэшце аб яго асобе. З існаму мы даведваемся аб умовах жыцця, характары, працэсе творчасці выдатнага беларускага паэта.

У Нежыне Ф. Багушэвіч скончыў ліцэй, пасля працаваў на пасадзе памочніка пісара, потым быў прызначаны выконваючым абавязкі судовага следчага і, нарэшце, судовым следчым.

У сакавіку 1884 года Багушэвіч вяртаецца на Радзіму і становіцца прысяжным павераным віленскага акруговага суда. Будучы адвакатам, ён браўся за вядзёне справу пакрыўджаных і абяздоленых людзей. Часам вёў справы бедных зусім бясплатна.

Але спраўднім прызываннем Багушэвіча была літаратурная дзейнасць. Яшчэ задоўга да апублікавання першага зборніка сябры паэта Ян Карловіч і Эліза Ажэшка бачылі ў ім паэта, а не судовага следчага. Паэту пайшоў шосты дзесятак, калі яго першыя вершы ўбачылі свет. У 1891 годзе пры дапамозе Яна Карловіча ў Кракаве Багушэвічу ўдаецца выдаць свой першы зборнік «Дудка беларуская» пад псеўданімам Мацей Бурачок. Тыраж зборніка—тры тысячы экзэмпляраў. Праз

год выходзіць апавяданне «Тралялёначка», і яшчэ праз два гады новы зборнік — «Смык беларускі».

У зборніках толькі некалькі маляўнічых захапляючых казак, некалькі жартоўных і лірычных песень, усё астатняе — радкі, што білі прама ў сэрца і павінны былі растлумачыць народу яго становішча.

У верхах Багушэвіча п'яма непаэрычнага закліку да рэвалюцыі, але ўся яго творчасць была рэвалюцыйнай на сваёй сутнасці, на духу. У 1904 годзе, напярэдадні рэвалюцыі, быў выпушчаны нелегальны зборнік «Песні», куды ўвайшлі і вершы Багушэвіча.

Вялікую грамадскую каштоўнасць маюць прадмовы пісьменніка да зборнікаў «Дудка беларуская» і «Смык беларускі». Яны прасякнуты гарачай любоўю да сваёй Радзімы, народа, мовы. Патрэбна была вялікая грамадзянская мужнасць і перакананасць, каб заявіць у той час, калі супраць беларускай мовы выступалі афіцыйныя царскія ўлады і павінны былі друць, што гэта мова шматмільённага народа з гістарычнымі традыцыямі, што «мова наша ёсць такая ж людская і панская, як і французская, альбо нямецкая, альбо і іншая якая».

Багушэвіч імкнуўся абгрунтаваць законнае права на развіццё роднай мовы, права беларускага народа на стварэнне нацыянальнай культуры: «Шмат было такіх народаў, што страцілі наперш мову сваю, так як той чалавек прад скананнем, катараму мову займе, а потым і зусім замёрлі. Не пакідайце ж мовы нашай беларускай, каб не ўмёрлі». Разумеючы, што асноўным доказам існавання народа з'яўляецца мова, Багушэвіч заклікаў шанаванне яе, берагчы, развіваць і ўзбагачаць. Яго заветы збыліся пасля Кастрычніцкай рэвалюцыі.

У той час Ф. Багушэвіч ставіць пытанне аб стварэнні беларускага слоўніка і беларускай граматыкі. Для гэтага ён збіраў матэрыялы, не аднойчы звяртаўся за кансультацыяй да выдатнага лінгвіста і спецыяліста па слоўніках Яна Карловіча.

Францішак Багушэвіч быў народным пісьменнікам. Яго народнасць не толькі ў выбары тэм, звязаных з жыццём сялянства, але ў самой ацэнцы з'яў таго часу, у шырокім выкарыстанні фальклорных паэтычных форм гутаркавай мовы. З часу выхаду ў свет «Дудкі беларускай» гісторыя беларускай літаратуры ніколі больш не абрываўся на паўслоўе. 18 красавіка 1900 года на могілках у мястэчку Жупраны быў пахаваны Францішак Казіміравіч Багушэвіч. Пасля яго смерці беларуская зямля дала свайму народу адрозну двух вялікіх песняроў — Янку Купалу і Якуба Коласа. На іх ранні творчасці, на творчасці сучасных беларускіх паэтаў і празаікаў адчуваецца плённы ўплыў паэзіі Багушэвіча. Нашы пісьменнікі ніколі не забывалі яго завету — берагчы і захоўваць родную мову.

Д. ЧАРКАСАВА.

ЧАРАЎНІЦА-ПЕСНЯ

Ёсць на свеце чараўніца, імя якой — песня. Перад ёю расчыняюцца сэрцы, ёй давяраюць радасць і гора. Песня—верны сябар многіх людзей. Стала яна спадарожніцай жыцця і Паўла Жураўленкі. Слухаеш яго, і проста не верыцца, што слязае самадзейны артыст.

...Калі ў чырвоны куток інтэрната № 1 Мінскага аўтазавода на рэпетыцыю мужчынскага хору прыйшоў новы канструктар, кіраўнік Мікалай Ільчоў зразумеў, што знайшоў тое, што так даўно шукаў. Калектыў тады рыхтаваўся да першай рэспубліканскай дэкады самадзейнага мастацтва. Мікалай Андрэевіч выбраў некалькі твораў для хору з салістам. У іх ліку была беларуская народная песня «Зорка Венера», руская «Во поле березонька стояла», украінская «Закувала та сива зозуля» і іншыя. Запяваў Павел Жураўленка.

Мужчынскі хор аўтазаводцаў стаў пераможцам рэспубліканскай дэкады. А пасля гэтага калектыў быў удастоены звання «народны». Некалькі харыстаў, у тым ліку і Жураўленка, атрымалі званне «артыст народнага тэатра». Потым яны рыхтаваліся да паездкі ў Польшчу. Многа канцэртаў далі стваральнікі праслаўленых МАЗаў у Варшаўскім ваяводстве. Нязменным поспехам карыстаўся Павел Жураўленка, які запяваў на польскай мове «Марысю».

З кожным годам расло майстэрства ўдзельнікаў хору. Творча рос як саліст і Павел Жураўленка. На канцэрце ў Крамлёўскім палацы з'ездзіў ён проста ўразіў слухачоў адточаным майстэрствам выканання. Пасля гэтага канцэрта Жураўленка атрымаў запрашэнне ва украінскую капэлу «Думка», у акадэмічную капэлу БССР і беларускі народны хор. Усе прапановы былі спакуслівымі. Але Павел Жураўленка не згадзіўся стаць прафесіяналам. Таму што асноўнае яго прызначэнне — канструктарская работа.

Павел Жураўленка — здольны інжынер. Калі на заводзе быў створаны аддзел галоўнага канструктара аўтаматызацыі і механізацыі вытворчасці, канструктара Жураўленку запрасілі туды ўзначаліць бюро.

...Пасля работы ён спяшаецца на рэпетыцыі ў інтэрнат № 1. Цяпер у самадзейных артыстаў вельмі напружаны час. Яны рыхтуюцца да гарадскога агляду самадзейнага мастацтва ў гонар 100-годдзя з дня нараджэння Ул. І. Леніна. Народны мужчынскі хор працуе над новай праграмай.

С. ГЕБЕЛВА.

«МАСКВА Ў НОТАХ»

Так называецца каларовы шырокаэкранны фільм — сумесная пастаноўка творчага аб'яднання «Тэлефільм» (Масква) і кінастудыі «Баварыя-Атэль-Гезельшафт» (ФРГ, Мюнхен). Савецкі рэжысёр Ігар Госцеў і яго нямецкі калега Хайнц Літэнталь вырашылі стварыць своеасаблівы музычны расказ пра савецкую сталіцу, пазнаёміць гледачоў з яе вонкавым абліччам і лепшымі прадстаўнікамі мастацкай культуры.

У фільме спявае славуты савецкі вакаліст Муслім Магамаеў і танцююць артысты Вялікага тэатра Кацярына Максімава і Уладзімір Васільеў. У падмаскоўным бязровым гаі сустракаемся мы з выканаўцай цыганскіх рамансаў Нанай Брэвядзе. На маляўнічым схіле Ленінскіх гор, з якога адкрываецца цудоўны від на Маскву, спяваюць адну са сваіх песень артысты папулярнага вакальна-інструментальнага ансамбля «Арэра».

Нашы здымкі зроблены ў канцэртнай зале Беларускай дзяржаўнай філармоніі ў час Святага мастацтваў народаў СССР.

Танцавальная група ансамбля «Флуэраш» [Малдаўская ССР] выконвае народны танец «Харашарэ».

Выступае Дзяржаўны ансамбль танца Латвійскай ССР «Дайле».

Спявае Она ВАЛІКЯВІЧУТЭ [Літоўская ССР].

Фота М. МІНКОВІЧА.

ИДИТЕ, капитан... Мне такие, как вы, не нужны. Блеск в глазах погас, словно выключили, взгляд открыто злой. Но, видно, парень с выдержкой, говорит спокойно, как будто ничего не произошло.

— Можно узнать, что вы подразумеваете под «такими»? — Анкета у вас сплошная липа... Вы не тот, за кого себя выдаёте. Он встал, руки по швам. Вежливо спросил: — Разрешите быть свободным?

— Идите, капитан. Я ему вдогонку: — Как мы можем таких в советский тыл посылать. Вы сразу в НКВД явитесь. Он остановился: — Чтобы меня сразу к стенке? Да что я, дурак! Ушел. Дверь тихо прикрыл, не хлопнул со злостью.

«Ничего, парень, мы с тобой еще увидимся. А ты мне понравился. Блеск в твоих глазах при мысли, что ты можешь очутиться в советском тылу, я не забуду...» Я с капитаном не разговаривал больше двух недель, но наблюдать за ним не переставал, навел еще справки: ровен в обращении, в подхалимстве не замечен, держится с достоинством, почти не выпивает, очень тоскует по жене, шахматист, помнит назизусть много стихотворений. Что тут особенного? Может быть ровным в обращении, любить жену и поэзию — а мне от этого какая користь, грубо говоря. Мне нужен свой парень, преданный Родине. И Трухин Лермонтова обожает. Но блеск в глазах Кудрявцева при упоминании о советском тыле я не забыл.

К счастью, Трухин в Летцен уехал, в штаб «остлегионов», и я мог не торониться с подбором адьютанта. Решил: «Поговорю с Кудрявцевым еще. Почин дорожке денег, надо с кого-то начинать». Вызвал.

— Садитесь, капитан... — Спасибо. Сел. Смотрит на меня, ждет вопросов. Я молчу. Он тоже молчит. — Хочу, капитан, вам одно дело предложить. Не знаю, справитесь ли. Генералу Трухину нужен адьютант.

Смотрю, поскучнел мой капитан. Спросил: — Разрешите? — Говорите. — Не справлюсь. Это не по мне. А потом, я очень господина Трухина побаиваюсь... — В советский тыл лететь не боялись, а тут... Смотрю ему в глаза, а сам думаю: «А вдруг ты, капитан,

на самом деле один из тех, кто из ненависти к Советской власти сам лапы поднял и добровольно в плен пошел?»

А вслух говорю: — Мы не биржа труда, чтобы о работе договариваться. Прикажем — не только адьютантом, делопроизводителем будете. — Лучше уж делопроизводителем, чем к генералу Трухину.

— Что так? — Разрешите подумать? — Думайте. До завтра... Мне надо было события форсировать. Вот-вот вернет-

Рассказал, при каких обстоятельствах в плен попал. — В мае 1942 года немцы нам под Харьковом накустыляли... У меня на глазах генерал Городнянский погиб... Ко мне на КП батальона немцы утром ворвались...

Я его спросил: — Как к Власову попал? — Все по чистой правде расскажу. В каких я немецких лагерях побывал, а вам когда-нибудь при удобном случае подробно объясню. А сейчас о последних трех. Пять дней меня держали в лагере неподалеку от Вены —

тии, отправленной в Россию, из ста пятидесяти человек большинство разбежалось. Говорили, что от высшего начальства кому-то за выдумку с курсами здорово всыпали. Ну, а нам, кто согласие дал, от этого нисколько не легче, мы и подписку дали, и все прочее...

— Что это — прочее? — Присягу приняли главному чуелу Гитлеру. Я, правда, подписался Кудрявцев, а не Фомин, но все равно подписал, да еще вдобавок, когда я присягу давал, меня сфотографировали. Заскучал

Арк. ВАСИЛЬЕВ

ся Трухин, спросит: «Кого вы мне, господин Никандров, напшли?»

На другой день мы с Кудрявцевым объяснились начистоту. Я начал было издали, а он меня сам спросил: — Скажите честно, что вы от меня хотите?

Рисковал я? Конечно, рисковал. Возможно, я так не имел права поступать, но уж очень мне трудно было одному и очень я в Кудрявцева поверил.

Как он обрадовался! «Товарищ Никандров! Я же сегодня второй раз на свет родился!»

Все мне рассказал. — Я действительно капитан, родом из Ярославля. Моя настоящая фамилия Фомин, звать — Николай. Отец и мать живы. Были живы, когда я их последний раз видел. Оба коммунисты. Жена, когда я ее последний раз видел, заканчивала педагогический институт...

Он много раз повторил «когда в последний раз», словно подводил черту своей жизни, там за чертой была жизнь, а сейчас, как он мне сказал, «ничего не было, одна тоска».

— Но вы не подумайте, товарищ Никандров, что я совсем ослаб и только тосковать могу... Я теперь вами к жизни возвращен...

кормили, сволочи, какой-то падалью, потом офицеров — было нас около ста — повезли в Ниенбург, километрах в ста от Ганновера. Из еды — баланда и двести граммов хлеба, тяжелого, будто глина. Каждый день мерли люди. Приехали немец с русским переводчиком. Они еще только с комендантом поглядывались, а уже слух: вербуют на курсы администраторов для оккупированных областей. Слух такой: два-три месяца подержат на курсах, а потом пошлют в Россию на разные должности. Но сначала предварительная проверка в отборочном лагере... Я как услышал про Россию, сразу — еду! Только бы до Родины добраться, а там...

— Что там? — Господи! Конечно, в лес! Бить эту сволоту! Вы понимаете, на что я посмотрелся... Короче говоря, попал я в отборочный лагерь. Немцы перед моим приездом вторую партию к отправке в Россию подготовили. Ну, думаю, три месяца хоть и медленно, но пройдут, стану я их «науку» долбить, в «отличники» вылезу, лишь бы не сорвалось. И как раз сорвалось! Из второй партии никого не отправили, сначала объявили — «временная задержка», да разве в лагере что-нибудь скрыть можно? Все узнали. Из первой пар-

я основательно, хоть беги в отхожее место и вешайся...

Вдруг нас всех, кто хотел на курсы, из отборочного лагеря выкинули — нечего, дескать, вас, сволочей, лучше других кормить, — и перевели в Вустрау. Там наши сразу узнали, кто мы такие, — отношение к нам соответственное, не разговаривают, к чертям посылают.

Был у меня знакомый по отборочному лагерю — Володя Шерстнев из Кирова. Вместе в Ниенбурге еще находились. Откровенного разговора между нами не было, но я догадывался, что и он на курсы с той же целью, что и я, определился.

Сидим мы вечером в Вустрау, молчим.

Подходит к нам человек с палочкой. Нога у него одна, вместо правой — деревяшка. Борода почти до пояса. Глаза умные. Одежка на нем дрянная, старый мундир немецкий, а вид впечатляющий — в общем, сильная фигура. «Что, «курсанты», пригорюнились?»

Слово за слово... Почему мы к нему довернем прониклись, так и не поняли, все, как отцу, все выложили. Он говорит: «Положеньице у вас, ребята, аховое. Но не безвыходное. Нет таких положений, чтобы без выхода... А повиснуть в сортире — это, ребята, проще простого... Вы

же молодые... Конечно, многие из нас, военнопленных, погибнут, а многие выживут и домой вернуться. Большое спасибо, понятно, нам не скажут, поскольку воюют другие, а мы в плену сидим, но все же примут...» Наклонился к нам и шепотом: «Слышали, как наша армия на фашистах шерсть опаливает. То-то и оно!»

Мы к нему: «С кем мы разговариваем?» А он засмеялся и ответил: «Как это с кем? С человеком!» Мы опять: «У человека должно быть имя, фамилия, звание». Он свое: «Самое высокое звание у человека — человек! А наивысшее — советский человек!»

После мы узнали, что разговаривал с нами генерал Лукин... Больше мне его увидеть не пришлось: всех нас, кто был записан на курсы, передали в распоряжение «Русского комитета», на курсы пропагандистов. А дружок мой Володя Шерстнев пропал. Не выдержал! Дал в морду одному типу из комендатуры. Между прочим, бывшему кондуктору из Казани... Он и сейчас в Добендорфе, этот гад... А Володю расстреляли.

Через десять дней адьютант Трухина капитан Кудрявцев принес мне выписку из дислокации «остлегионов» во Францию.

Булонь. Одна рота. Двое русских. Степанов Георгий и Жаворонков Петр, подзреваемых в передаче оружия бандитам, бежали.

Гавр. Две роты. Лангон (Лозер). Один взвод. Десять человек ушли к партизанам.

Вильнес. Сент-Жорж. Один батальон. Ждет отправки в Финистер (севернее Бреста), где зачислит на охрану побережья части береговой обороны.

Депар. Аверойн. Три батальона. Штаб командира «остлегиона» генерала фон Хейгендорфа в Милла в отделе «Компани дю Мади». Вы бывшего в Берлине (по болезни) генерала заменяет полковник Бом.

Париж. В казармах Виллет, неподалеку от площади Болар, двести рядовых и шесть офицеров, в том числе немецкий обер-лейтенант Вирте. Несут ночные дозоры. Побег наблюдался в июле — одиннадцать рядовых и офицер Воронов. Задержаны рядовой Шумилов и Воронов. Расстреляны.

Париж. В школе Курбонца одна рота (ангатов). Охраняют немецкие учреждения на авеню Клебер. Вооружение: французские карабины и русские ручные пулеметы Токарева. В июле бежало шесть рядовых. Ничто не пойман. (Продолжение следует).

ПРА РУСКУЮ БАЛАЛАЙКУ І ПРАВАКАТАРАЎ-СІЯНІСТАЎ

У сувязі з хуліганскімі антысавецкімі выхадкамі ультраправай сіянцкай арганізацыі «Ліга абароны яўрэяў» у ЗША карэспандэнт АДН у Нью-Йорку Г. Баравік звярнуўся да амерыканскіх антрэпрэнэраў, якія запрашаюць савецкіх артыстаў на гастролі ў Амерыку, з просьбай выказаць сваю думку аб дзейнасці гэтай «Лігі».

АНТРАПРЭНЭР СОЛ ЮРАК: — Акрамя выхадкаў у час канцэртаў, людзі з гэтай арганізацыі спрабавалі наогул не дапускаць у далейшым савецкіх артыстаў у ЗША. Восем або дзесяць членаў «Лігі» прыйшлі нядаўна да мяне ў кантору. Я не прыняў іх. У прыёмнай яны запатрабавалі перадаць мне, што я павінен спыніць работу з савецкімі артыстамі. Я, вядома, не звярнуў ніякай увагі на гэтыя «патрабаванні». Яны называюць сябе «Лігай абароны яўрэяў». Але я шмат разоў бываў у Савецкім Саюзе. Я ведаю, што савецкія яўрэі жывуць гэтак жа, як і ўсе савецкія людзі. Паглядзіце, якую велізарную ролю яны адыгрываюць, напрыклад, у культурным жыцці краіны. Я ведаю многіх бліскучых вашых музыкантаў, артыстаў — яўрэяў па нацыянальнасці. Вазьміце Давіда і Ігара Ойстрахаў, Эмілія Гігельса, Леаніда Когана, Маю Плісецкую. Яны карыстаюцца славай і павагай.

Да канца сваіх дзён не спыню работу, якую пачаў шмат гадоў назад. У красавіку 1958 года я запрасіў у ЗША ансамбль Ігара Майсеева. Гэта была сенсацыя для Амерыкі. З таго часу запрашаў многія калектывы і асобных выканаўцаў. Абмен артыстамі, творами

мастацтва — лепшы шлях да таго, каб людзі розных краін разумелі адзін аднаго.

У Амерыцы заўсёды былі ворагі Савецкага Саюза, якія патрабавалі не дапускаць савецкіх артыстаў у ЗША. Але яны — не паказальнік. Паказальнік — глядзельная зала. Пакуль публіка купляе білеты, прыходзіць у канцэртную залу, хоча глядзець і слухаць вашых артыстаў, значыць, Амерыку цікавіць савецкае мастацтва. І, значыць, я ніколі не спыню сваёй дзейнасці.

Цяпер рыхтую гастролі ў ЗША Вялікага тэатра — запрашаюцца 532 чалавекі. Выступленні павінны пачацца 7 ліпеня 1971 года ў будынку «Метрапалітэн опера» ў Нью-Йорку. Я ўпэўнен, што гэтыя гастролі пройдуць спакойна. Большасць жа амерыканцаў, у тым ліку і амерыканцаў яўрэйскага паходжання, — супраць дзейнасці «Лігі абароны яўрэяў».

АНТРАПРЭНЭР ДЖОЗЕФ ЗАРОВІЧ: — Мне званілі з гэтай так званай «Лігі абароны яўрэяў». Патрабавалі інфармацыі, якіх савецкіх артыстаў я і мае партнёры — канцэртная арганізацыя «Каламбія» — збіраемся запраسیць у Амерыку. Вядома, ніякай інфармацыі я ім не даў і даваць не збіраюся. Мэта «Лігі» — перашкодзіць узаемаразуменню паміж савецкім і амерыканскім народамі. Дзейнасць яе правакацыйная і служыць інтарсам самых крайніх рэакцыйных, у тым ліку адрыта антысміцкіх колаў у ЗША. Нездарма на канцэрце ў Брукліне самі глядзчы, а там

было шмат і яўрэяў, выдварылі хуліганаў з залы.

У нас з «Каламбіяй» вялікія планы на будучае. Зусім нядаўна закончыліся гастролі ў ЗША аркестра народных інструментаў імя Осіпава. Ён меў грандыёзны поспех ва ўсіх вялікіх і маленькіх гарадах, дзе яму прыйшлося выступаць. Газеты выходзілі з загаловамі «Руская балалайка — новая падрыўная зброя Савяту». Поўную захапленна рэцэнзію карэспандэнта агенцтва «Юнайтэд Прэс Інтэрнэшнл» надрукавалі 100 амерыканскіх газет.

Нядаўна разам з віцэ-прэзідэнтамі «Каламбія» Крыгам Шэнгам і Шэлі Голдам мы былі ў Маскве і вялі перагаворы аб запрашэнні ў ЗША Омскага народнага хору. Ён пачынае свае гастролі з 12 выступленняў у Нью-Йорку. Цікаваць да сібірскага калектыву ў ЗША велізарная. Мы павязём аміноу па розных гарадах, у тым ліку і на крайні поўдзень — у Новы Арлеан.

Спадзяёмся, што вялікай падзеяй у ЗША будзе фестываль савецкай музыкі. Наша мэта — пазнаёміць амерыканцаў з новымі для іх савецкімі кампазітарамі — Хрэнікавым, Шчадрыным, Свірыдавым, Эшпаем, Бабаджанянам, Цынцадзе і многімі іншымі, якія прыйшлі ўслед за вядомымі ўжо ў ЗША Пракоф'евым, Шамакавічам, Хачатуранам і Кабалеўскім.

Мы прыём усе меры, каб гастролі савецкіх артыстаў не былі азмочаны якімі б там ні было хуліганскімі выхадкамі.

ЗІХАТЛІВАЯ КАЗКА

Вялікі Ламаносаў сказаў, што чалавек, які вынайшаў шкло, удава прыбавіў сабе радасці. Сапраўды, радасць — гэта тое пачуццё, якое ахоплівае кожнага, хто наведзе музей шклозавода «Нёман» у Бярозаўцы Лідскага раёна.

Гадзінамі можна любавіцца крышталёвымі вазамі, рознакаляровымі шклянымі наборамі, арыгінальнымі фігуркамі звяроў. Глядзіш на іх і быццам чуеш, як спывае сінічка ў лясках пад Бярозаўкай, бачыш кроплі расы на лугавых сцэжках, адчуваеш свежасць прарыстага Нёмана.

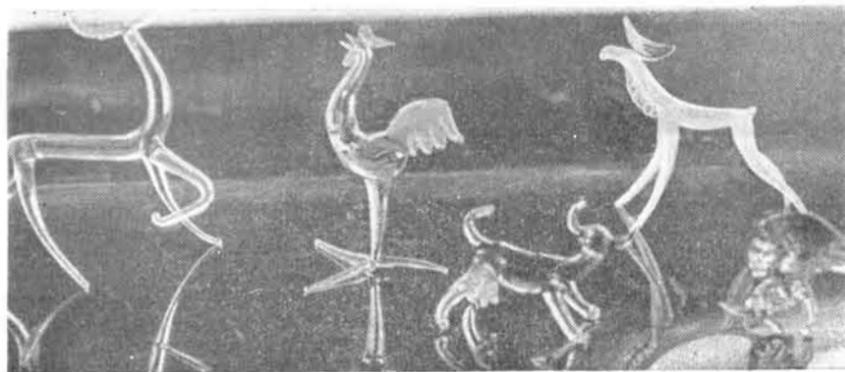
На заводзе існуе добрая традыцыя — навічок пачынае свой першы рабочы дзень з музея. Затым яго вядуць да распаленай печы, дзе нараджаецца шкло. Ён бачыць спрытныя рукі заборшчыц, спацелья твары выдзімальшчыкаў і... натхненне. Тое натхненне, якое ператварае звычайнае шкло ў зіхатлівую казку.

— Нашу прадукцыю ведаюць у многіх краінах, — расказвае намеснік начальніка па экспарту Арсеній Блажко. — Данія і Манголія, Англія і Афганістан, Югаславія і Польшча ахвотна купляюць вырабы са шкла, на якіх стаіць марка завода «Нёман».

— На прамысловую выстаўку, што праходзіла ў Афганістане, — працягвае А. Блажко, — нёманцы адправілі вялікую калекцыю сваіх вырабаў. У першы ж дзень прадстаўнікі мясцовых фірм, аглядзеўшы экспазіцыю беларускага шкла, зрабілі вялікія заказы.

Неўзабаве ў далёкае падарожжа была накіравана першая партыя графінаў, ваз, розных шклянак і іншых вырабаў шклозавода «Нёман».

Тэкст і фота В. ДУБІНКІ.

РЭСТАЎРАЦЫЯ

БЕЛАЙ ВЕЖЫ

У 40 кіламетрах ад Брэста, ля ракі Лясной, ужо сёмае стагоддзе стаіць старажытная вежа, вядомая ў рускіх летапісах пад назвай «Стоп камень». Іпацьеўскі летапіс расказвае аб тым, як вальскі князь Уладзімір Васількавіч паслаў свайго дойдзіда Алеку шукаць месца для пабудовы крэпасці на паўночных рубяжах княства. Той адправіўся на чоўнах па рацэ Лясной, выбраў падыходзячае месца, расчысціў яго ад лесу і заклаў горад. У летапісу гэта падзея датуецца 1276 годам. «За Берэстем срубі горад на пустом месце, нарицаемом Лесна и нарече имя ему Каменец, зане бысть земля камена».

Будаўніцтва Камянецкай крэпасці ў канцы XIII стагоддзя было выклікана неабходнасцю ўмацавання граніц рускіх княстваў і абароны іх ад набегу тэўтонаў і іншых заваёўнікаў.

З таго ж летапісу даведваемся, што побач з пабудовай драўляных умацаванняў у Камянцы, паводле загаду князя Уладзіміра, у цэнтры горада была пабудавана каменная вежа. «...Стоп камень высотой 17 сажней, подобен удивлению всем зрящим нань...»

З цягам часу ад драўляных умацаванняў не захавалася слядоў, а вежа і дагэтуль узвышаецца ў сваім першапачатковым выглядзе. Яна неаднаразова вытрымлівала асады ворагаў.

Шматгадовая барацьба супраць Тэўтонскага ордэна завяршылася яго разгромам пад Грунвальдам у 1410 годзе. У бітве прыняў удзел берасцейская харугва (полк), у радах якой змагаліся і воіны з Камянца.

Прайшлі гады. Зніклі з твару зямлі многія абаронныя ўмацаванні. А Камянец-

кая (Белая) вежа данесла сваё старажытнае аблічча да нашых дзён і заняла дастойнае месца сярод архітэктурных помнікаў Беларусі.

З 1960 года Камянецкая вежа стала філіялам Брэсцкага абласнога краязнаўчага музея. У ёй была створана часовая экспазіцыя, якая расказвае аб гістарычным мінулым Камянца. Улічваючы, што вежа размешчана на турысцкай трасе, па якой рухаецца паток савецкіх і замежных турыстаў з Брэста ў Белавежскую пушчу, прынята рашэнне аб рэстаўрацыі помніка, пераабсталяванні яго экспазіцыі і добраўпарадкаванні прылягаючай тэрыторыі.

Музей у Камянецкай вежы зойме ўсе шэсць залаў-паверхаў. Інтэр'ер першага паверха — гэта расказ аб жыцці воінаў у перыяд асады. Другі і трэці паверхі будуць расказваць аб палітычнай і ваеннай гісторыі Камянца. Тут жа — узоры узбраення рускіх і заходнееўрапейскіх воінаў. Чацвёрты паверх экспазіцыі расказае аб гісторыі абаронных збудаванняў Заходняй Русі XIII—XIV стагоддзяў. У экспазіцыі пятага паверха — культура заходніх земляў старажытнай Русі XIII—XIV стагоддзяў. Тэма будзе раскрыта пры дапамозе макетаў помнікаў архітэктуры, фрагментаў барэльефаў, копій з твораў жывапісу і мазаікі. Шосты паверх — аглядальная пляцоўка. Вакол вежы будзе створана зона адпачынку для турыстаў.

Выкананне работ даручана навукова-рэстаўрацыйным майстэрням Міністэрства культуры БССР. Мастацкае кіраўніцтва ажыццяўляе член Саюза мастакоў СССР М. Фяцісаў — аўтар праекта афармлення экспазіцыі ў Камянецкай вежы.

«ПРАФЕСІЯ ІХ — ЗДРАДА»

Так называецца зборнік, які выйшаў у бібліятэцы газеты «Голас Радзімы». У гады Вялікай Айчыннай вайны, калі беларушы разам з усімі савецкімі народамі адстаялі сваю і незалежнасць сваёй Бацькаўшчыны, жменька здраднікаў верай і праўдай служыла фашысцкім акупантам. На сумленні Р. Астроўскага, Ст. Станкевіча, К. Мерляка, Р. Казака і іншых адначапенцаў тысячы мірных грамадзян — расстраляных, закатаваных, вывезеных у няволю.

Скончылася вайна, і яны стаіліся, нібы мышы, глыбока залезлі ў свае норы. У Нюрнбергу, Варшаве, Празе праходзілі працэсы, дзе выкрываліся брудныя справы фашыстаў і іх памагатых.

Справядлівая кара мінула гэтых злачынцаў, а потым

знайшліся і новыя гаспадары. Гэтыя здраднікі асталіся ў «Інстытуце па вывучэнню СССР», «Амерыканскім камітэце вызвалення», на радыёстанцыі «Свабода», якая знаходзіцца на ўтрыманні Цэнтральнага разведвальнага ўпраўлення Злучаных Штатаў Амерыкі. Тут знайшлі сабе прытулак многія з тых, хто ў гады Вялікай Айчыннай вайны актыўна супрацоўнічаў з гітлераўцамі, учыніў нямыла злачынстваў на Беларусі. У эфір льюцца мутныя патокі хлусні, якой адначапенцы імкнуцца заліць, ачарніць наш лад і жыццё. Але гэта чорная зайздасць, злосьць ад бяссілля.

Савецкая Беларусь — свабодная, суверэнная рэспубліка, поспехі якой відавочны не толькі сябрам, але і ворагам.

ВАС ШУКАЮЦЬ І ЧАКАЮЦЬ СВАЯКІ

Валковіч Вера Рыгораўна шукае свайго мужа **ВАЛКОВІЧА Ігната Васільевіча**, 1908 года нараджэння. Усіх, хто што-небудзь ведае аб ім, просім напісаць у рэдакцыю газеты «Голас Радзімы» або па адрасу: Гродзенская вобласць, г. Масты, вуліца Чырвонаармейская, д. 19, Валковіч Веры Рыгораўне.

ДАДЗЕРКІНУ Лідзію Гаўрылаўну, 1921 года нараджэння, шукае муж **Дадзержкін Васіль Рыгоровіч** і сын **Джон Дадзержкін**, якія жывуць па адрасу: г. Віцебск, Гарадоцкая, 62/2.

В. Усцінаў. «Нёман» [чаканка]. З выстаўкі работ самадзейных мастакоў Гродзеншчыны.

Зак. 393. Мінск. Друкарня выдавецтва ЦК КП Беларусі.

СЕНСАЦЫЙНАЯ ЗНАХОДКА ФРАНЦУЗСКІХ СЛАВІСТАЎ

Як вядома, вялікі рускі пісьменнік Іван Сяргеевіч Тургенев доўгія гады правёў у Францыі. У апошнія два дзесяцігоддзі свайго жыцця ён быў цесна звязаны з многімі віднымі дзеячамі літаратуры і мастацтва, сябраваў з Флаберам, Эдмонам Ганкурам, Дадэ, падтрымліваў добрыя адносіны з яшчэ маладымі ў той час Заля і Манасанам, з буйнымі музыкантамі, кампазітарамі, мастакамі... І менавіта ў Францыі нядаўна было зроблена сапраўды сенсацыйнае адкрыццё: знойдзены некалькі соцень раней не вядомых пісьмаў Тургенева і да Тургенева.

Знаходка французскіх славістаў уключае ў сябе каля двухсот пісьмаў самога Тургенева да Паліны Віардо, яе дзяцей Клаўдзіі, Кладзі, Марыяны і Поля, а таксама адказы адрацатаў на гэтыя пасланні. Да гэтага часу было вядома толькі адно пісьмо Паліны Віардо рускаму пісьменніку, цяпер мы маем іх каля ста.

Французскія філолагі зараз рыхтуюць выданне выбраных дакументаў з новай знаходкі. У СССР будзе апублікавана каля двух ці трох тамоў, якія напоятныя ранейшае акадэмічнае выданне перапіскі Тургенева.

Значэнне знойдзеных рукапісаў для савецкага тургенязнаўства вялікае. Яны праліваюць святло на многія эпизоды жыцця і творчасці вялікага рускага пісьменніка, паведамляюць велізарную колькасць раней не вядомых фактаў, якія дапамогуць глыбей асэнсаваць рад абставін яго складанага лёсу.

ГУМАР

Ксёндз праехаў на веласіпедзе перакрыжаанне пры чырвоным святле. Яго спыніў паставы.

— Мне вельмі шкада, але я павінен аштрафаваць вас за парушэнне правіл вулічнага руху.

— Сын мой, — адказвае ксёндз, — са мной заўсёды бог, і, такім чынам, гэта ён кіраваў маім веласіпедам.

— У такім выпадку вам давядзецца заплаціць яшчэ адзін штраф — за язду ўдваіх на андамесным веласіпедзе.

— Такім чынам, Гары, вы рашылі не ехаць у Італію?

— Не, сёлета мы не едзем у Францыю. У Італію мы не ездзілі ў мінулым годзе.

Англічанін нечакана вяртаецца дадому. Убачыўшы збянтэжаную жонку і мужчынскія чаравікі, якія высуваюцца з-пад ложка, ён дастае небяспечную брыту.

— Што ты будзеш рабіць? — пытае жонка.

— Калі ў гэтых чаравіках нікога няма, то галіцца!

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ.

НАШ АДРАС: МІНСК, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 77.

ТЭЛЕФОНЫ: 32-20-31, 6-97-92, 32-05-88, 33-15-15.